

## Kapitola **Nemáme nic než modely**

úsek

text

datum

Shrnutí  
odstavce

Odborníci ctí vědecké modely. Je-li model správný, umožňuje předpovídat chování složitých systémů, které popisuje. Na druhé straně dějiny vědeckých teorií jsou dějinami nahrazování méně dokonalých modelů modely dokonalejšími. Karl Raimund Popper podobným způsobem dokázal, že vědecká může být jen taková teorie, která je falzifikovatelná.

V této kapitole se budeme věnovat trochu širšímu pojetí Popperovy myšlenky - ve skutečnosti nemáme nic jiného, než modely skutečnosti. Některé z nich jsou vědeckými teoriemi v Popperově smyslu, jiné slouží určitému A-subjektu k přežití, a jeho selhání znamená pro A-subjekt ohrožení, nebo dokonce zánik. V tomto smyslu jsou modely např. genomy nějakého druhu. Úspěšné modely vedou k produkci více potomků, neúspěšné k zániku. Takto podobně formuloval své postřehy Charles Darwin.

Jako příklad můžeme vzít astrologii. Astrologie v Popperově smyslu není vědeckou teorií, protože nelze vyvrátit. Zastánci astrologického názoru věří v nejrůznější subtilní projevy postavení planet a souhvězdí, polohu Země v okamžiku narození na oběžné dráze kolem Slunce, polohu Měsíce a Slunce vůči místu narození, a samozřejmě i polohu místa narození v rotačním pohybu země kolem své osy. A když ani při uplatnění všech těchto nuancí k vysvětlení vlastností zkoumané osoby něco neseďí, doplní se dalším subtilním jevem. Astrologie se možná tváří, že něco předpovídá, ale spíše dodatečně vysvětluje za pomoci složitého aparátu. Pokud předpovídá, buď se to naplní, nebo se neúspěch dodatečně vysvětlí nezahrnutím některého subtilního vlivu při původní předpovědi. Nelze tedy vyvrátit, protože neúspěch není neúspěchem myšlenkové metody, ale jejího vykladače, který jednoduše mohl udělat chybu.

### **Tvrzení Pro potřeby antecepce nemáme nic, než přibližné modely skutečnosti.**

Důkaz: *Předpokládejme, že jsme našli aspoň jeden A-subjekt A1, který zná přesný model M1 skutečnosti. M1 se vyznačuje schopností dostatečně předem, avšak přesně, předpovídat budoucí stav skutečnosti. Pokud by to přesný model neumožňoval, a např. by poskytl informaci o nastalé skutečnosti až ve chvíli, kdy by tato informace byla zastaralá pro antecepci, nebo kdyby se ukázala nepřesná, M1 by buď nebyl použitelný pro antecepci, nebo by byl pouze přibližný. A1 tedy je schopen určit předem jakoukoli událost v našem Vesmíru tak včas, že může sloužit k antecepci.*

*Ovšem antecepce slouží A-subjektu k tomu, aby mohl dělat korekce a dokázal uskutečnit své cíle. Pokud A1 pomocí M1 přesně předvírá, že nastane událost U1, po ní událost U2, atd., až událost Un, a pro uskutečnění svého cíle provede korekci K1, pak už nenastane U2, ale U2', která se liší od U2. Pak ovšem M1 nebyl přesný, protože nezabránil možnost této korekce.*

*Řekněme, že tedy A1 neprovede žádnou korekci. Předpokládejme, že najdeme událost Uk v budoucnosti, která obřezuje život A1. Pokud A1 neprovede včas korekci Kk, zahyne. Máme zde tedy A-subjekt, který sice přesně zná budoucí události, ale neprovádí žádné korekce, a to ani v případě, že to povede k jeho zániku. Pak je zřejmé, že A1 nemá zájem o svou vlastní budoucnost.*

*Aby ještě platilo, že je A-subjektem, předpokládejme, že to činí pro budoucnost vyšší skupiny, do níž patří.*

*Předpokládejme, že A1 sdělí členům kolektivu, do něhož patří, antecepci M1. Jakmile některý z členů A2 skupiny tuto informaci použije, ovlivní jeho korekce K budoucí události předpověděné v M1, a M1 se stane nepřesný.*

*Řekněme, že tedy ani nikdo z členů kolektivu, jehož je A1 členem, nepoužije žádnou korekci.*

*Pokud existuje aspoň jedna událost Uk, která obřezuje život kolektivu, a nikdo nic neudělá, máme spor s definicí života, který má primární zájem o svou budoucnost.*

*Řekněme tedy, že v modelu M1 neexistují žádné události, které by obřezovaly život kolektivu, k němuž patří A1 a že ostatní události, které přímo neobřezují život kolektivu, členové kolektivu přijmou s vyrovnaností a nebudou se snažit provádět jakékoli korekce, jimiž by se snažili změnit běh událostí.*

*Pak je ovšem takový model M1 pro antecepční subjekty zcela zbytečný, a je to v zásadě stejné, jako by neexistoval. Neslouží pro antecepci - spor.*

**Důsledk k1 Jestliže jsme si dokázali, že nemáme nic, než modely, není chyba nejrůznější modely sloužící antecepci sestavovat.**

Měřítkem užitečnosti modelu je jeho užitečnost pro antecepci. Jestliže starověcí astronomové dokázali předpovídat zatmění slunce, aniž znali heliocentrický model naší sluneční soustavy, svědčí to o tom, že byl jejich model užitečný. Geocentrický model byl nahrazen heliocentrickým ne proto, že by nesloužil k antecepci, ale proto, že byl nalezen model jednodušší s přinejmenším stejnou antecepční užitečností.

Ovšem takto lze uvažovat o jakémkoli páru antecepčních modelů, které slouží k antecepci téhož. Oba jsou přibližné, ale může se ukázat, že jeden z nich v sobě obsahuje ten druhý, a že jeho užitečnost pro antecepci je lepší.

**Důsledk k2 Má-li subjekt A1 k dispozici horší a lepší antecepční model, užívání horšího modelu bude omezeno na případy, kdy podle přesvědčení A1 oba modely poskytují srovnatelné antecepce**

Důkaz: *Je-li antecepční model určen pro antecepci budoucnosti subjektu A1, a A1 má primární zájem o svou budoucnost, pak si nutně musí zvolit lepší model ze dvou porovnávaných. Jinak by jeho zájem o budoucnost nebyl primární. Pokud je přesvědčen, že v určité oblasti poskytuje horší model srovnatelné antecepce, jako model lepší, ke sporu nedochází.*

## Úsek2 **Buďte tolerantní ke konkurenčním modelům.**

Z výše uvedených tvrzení by mělo pramenit tolerantní nahlížení na modely, které nejsou "naše". Někdo se řídí svým antecepčním modelem A1, a vy se řídíte jiným modelem A2. Mohou nastat v zásadě 4 případy:

- 1 A1 je obsažen v A2
- 2 A2 je obsažen v A1
- 3 A1 a A2 mají společný průnik, v němž se antecepce shodují, ale existuje neprázdný rozdíl A1-A2 i A2-A1
- 4 A1 a A2 nemají společný průnik, v němž by se antecepce shodovaly

Pokud je relativně snadné přebírání druhého z modelů, pak jsou případy 1 a 2 snadno řešitelné převzetím modelu, který obsahuje celý druhý model.

Zabývejme se tedy pouze případy 3 a 4.

Případ 3 představuje dva konkurenční modely, které se zcela nevylučují, ale jejich antecepce se v určitých ohledech liší.

Případ 4 je ukázkou nesmiřitelných modelů, které se neshodují v ničem. Zde by ovšem mohlo být metodou série pokusů snadné odlišit, zda jeden z modelů antecepuje správněji -> pak druhý musí být v této věci horší. Samozřejmě to však může dopadnout "půl a půl", a to opět vede k toleranci vůči konkurenčnímu modelu.

Pokud oba modely obstály v soutěži o přežití, naznačuje to, že ani jeden není špatný, a že existuje nějaký lepší model, který dosud oba subjekty neznají. Měli by k druhému modelu být tolerantní.

**Poznám ka1** Antecepční teorie je jeden z modelů. I když se s ním třeba neztotožňujete, buďte k němu tolerantní.

**Poznám ka2** Neměli bychom přehlédnout, že antecepčním subjektem není pouze člověk, ale třeba chroust, nebo bakterie. I tyto organismy mají své antecepční modely. I když pro ně jejich změna není obvykle otázkou jejich subjektivního rozhodnutí.

**Závěr** Nikdy nebudeme mít k dispozici jakýsi nejlepší model, který už umožní antecepovat všechno správně. Proto při posuzování modelů druhých subjektů buďme tolerantní a přístupní, dokud se neprokáže, že onen druhý model je horší, než ten, který používáme sami. A i když druhý A-subjekt používá horší model, neohrožuje-li naši budoucnost, nebo budoucnost vyššího A-subjektu, do nějž patříme, měli bychom být tolerantní.